

Tihvinän karjalaiset: kolme vuosisataa kaukana synnyinmaasta(an)

Leningradin alueen kaakkoisosassa Tsagodajoen keskijuoksulla on asunut jo yli kolme vuosisataa Tihvinän karjalaisia. Karjalaisten muutto Novgorodin ja Tverin läänien alueille on yhteydessä 1500–1600-luvulla venäläisten ja ruotsalaisten välillä käytyjen sotien taantumisiin.

Zuravl'ovan ja Ozer'ovan kyläneuvostojen alueilla sijaitsi 15 karjalaista kylää: Birtsova, Diat'olka, Dubrova, Gorkie, Gorotka, Klimova, Korist'ova, Kuureta, Loginova, Moklakova, Novinka, Selis's'a, Zabil'n'a, Tolskie ja Uutlikova ja 8 pienkylää/huuttoria: Buikova, Jovantsova, Kosogorat, Solmova, Spirkanfuutora, Sagajanfuutora, Sruupina, Tsapanfuutora.

Virolaisen tutkijan **Jaan Öispuun** mukaan Leningradin alueella asui 1970-luvulla noin 2 000 Tihvinän karjalaista, vaikka vuoden 1985 virallisten tilastojen mukaan, jotka tutkija on saanut Neuvostoliiton tilastointikeskuksesta Moskovasta, karjalaisia ei kyseisellä alueella asunut. Nykyään suurin osa karjalaista väestöä asuu alueen kaupungeissa ja taajamissa, ja edellä mainituissa kylissä on rekesteröity noin 450 karjalaista.

Tihvinän karjalaisten murre kuuluu varsinaiskarjalan murteiden joukkoon ja kokonaisuudessa muistuttaa Tverin ja Valdain karjalaisten sekä Vienan Karjalan keski- ja itäosassa asuvien karjalaisten murretta. Tämä johtuu siitä, että kaikkien näiden murteiden puhujat olivat lähteneet 1600-luvun kuluessa Käkisalmen läänistä.

Karjalaisten muuttoon Tihvinän luostarin entiselle maille vaikuttivat 1500–1600-lukujen historialliset tapahtumat. Tutkija **K. N. Serbina** on siitä mieltä, että

Tihvinän karjalaisia: Anastasia Jakuseva.

karjalaisten muuttoliikkeen alkua on yhdistettävä vuoden 1659 tapahtumiin. Tutkimuksessaan Tihvinän posaadista 1500–1600-luvulla hän esittää tuonaikaisen asiaperin katkelman, jossa on suora todiste karjalaisten muutosta Tihvinän maille. Syynä oli Käkisalmen läänin asukkaiden ja ruotsalaisten välisten suhteiden kiristyminen. Peläten ”suurta tuhoa” karjalaiset pakenivat ruotsalaisia ja asettuivat Tihvinän posaatiin.

Mielestäni nämä tapahtumat on mahdollista yhdistää Venäjän ja Ruotsin vuosien 1656–1658 sotatoimiin. Tuona aikana Venäjän ei onnistunut vallata takaisin v. 1609 menettämänsä Käkisalmen läänin. Venäläisten sotajoukkojen lähdettyä karjalaiset jäivät kansalliseksi

vähemmistöksi omalla historiallisella syntymämaalla, mikä vuorostaan johti karjalaisten joukkomuuttoon Venäjälle.

Se oli suurin, muttei ainoa väestön muuttoaalto Tihvinän seudulle. 1670-luvulla Venäjän Karjalan Ison luostarin Sungun perintömailla oli jatkuvasti levottomuuksia sarron ja kohtuutoman verotuksen takia. Kapinoimisesta ja viranomaisien vastustamisesta 16 Sungun perintömaalla asunutta perhettä häädettiin Tihvinän posaatiin. **Vladimir Rjagojev** toteaa tutkimuksessaan Tihvinän karjalaisten kielestä, että nykyäänkin perimätietöissä löytyy niiden kaukaisten dramaattisten tapahtumien jälkikaikuja.

Vladimir Rjagojev olettaa, etteivät karjalaiset aset-

tuneet Tihvinän seudulle sattumalta. Hänen mukaansa karjalaiset tunsivat tämän seudun, sillä sen kautta Tihvinän karjalaisten nykyisellä asutusalueella kulki nähtävästi vesitaivallustie Tsagoda-, Tsaagodisca-, ja Mologajoen kautta Volgalle. Mologan joensuussa sijaitsi joskus Holopi gorodok, joka niihin aikoihin oli kuulu kauppakeskus. Myös karjalaiset harjoittivat siellä kauppaa. Tämän tien olemassaoloon viittaavat jotkut paikannimet. Voidaan mainita esimerkiksi entiset kylät Jakor'ova (ven. ankkuri - sanasta) ja Volokankylä (ven. vetotaival - sanasta), jotka liettualaiset polttivat. Volokan kylän nimestä ja historiasta on säilynyt perimätieto, joka on tallennettu Dubrovan kylästä. Sen mu-

kaan kylä sai nimensä siitä, että ennen vanhaan hevoset vetivät kylän kautta lastissa olevia lauttoja, joilla laskettiin alas jokea. Näin tehtiin koska Tsaagodajoella Novinkan kylän kohdalla tuli vastaan koskia, joita oli vaarallista laskea; siksi vaarallisimmat paikat kuljettiin hevosilla.

Näin ollen karjalaiset saattoivat levittäytyä alueille, jotka he ehkä tunsivat Volgan seudulla harjoittamansa kaupan ansiosta. Tunnettua on, että Rybinskin tekojärven rannalla, lähellä Mologa-joen laskupaikkaa sijaitsee Vesjegonskin (karjalaksi Ves's'i) asutus. Se antoi nimensä yhdelle tverinkarjalan alamurteelle (vesjegonskin murre).

Suomalainen tutkija **Veijo Saloheimo** Tihvinän karjalaisia koskevassa tutkielmassaan kirjoittaa karjalaisen mahdollisista asuinalueista Käkisalmen läänissä. Tutkiessaan 1600-luvun Iverskin luostarin asiakirjoja hän löysi viitteitä kylistä Kuureta ja Selis's'a ja huomasi, että jotkut Kuuretan ja Selis's'an kylissä asuneiden karjalaisiirtolaisten etu- ja sukunimet ja Käkisalmen läänistä paenneiden luettelossa mainitut nimet täsmäivät täysin keskenään. Niinpä hänen mukaansa Sava

Sergejev saapui Selis's'aan Rääkkylän tienoilla olleesta Piimälahdesta Valdain alueella sijanneesta Borisovan kylän kautta. Valdain kautta tulivat Kuuretaan Vasili Spiridonov Tohmajärven pitäjän Littilän kylästä ja Sidor Jevsejev Komperon kylästä, joka sijaitsi Liperin tuntumassa. Kiril Fomin saapui Kuuretaan 1620-luvulla Enon pitäjän Nesterinsaaren kylästä. Tutkija mainitsee myös erään karjalaisen siirtolaisen Bereznojekylästä, joka sijaitsi Smerdomlja-joen rannalla, lähellä nykyisiä karjalaisia kyliä. Kahdeksan kilometrin päässä nykyisestä Smerdomoljan asuintaajamasta sijaitsee esimerkiksi Karelskije Pozhni (Karjalaisniityt) -niminen metsikkö. Kahdentoista kilometrin päässä karjalaisesta Uutlikovan kylästä Sominan kylän tuntumassa on Lahta-niminen kylä. Lisäksi jos siirtyy Dubrovan kylästä lounaaseen 45 kilometrin päähän Novgorodin alueelle Oksovan kylän seutuille, löytää Karelskoje Ramenje (Karjalaismetsä) -nimisen metsikön. Näiden paikannimien perusteella saatamme varmaan päätellä karjalais-venäläisen väestön rajaseutujen sijainnista historian eri kausina.

Paikallinen karjalaisvä-

Tihvinän karjalaisia: Jevdogia Knazeja.

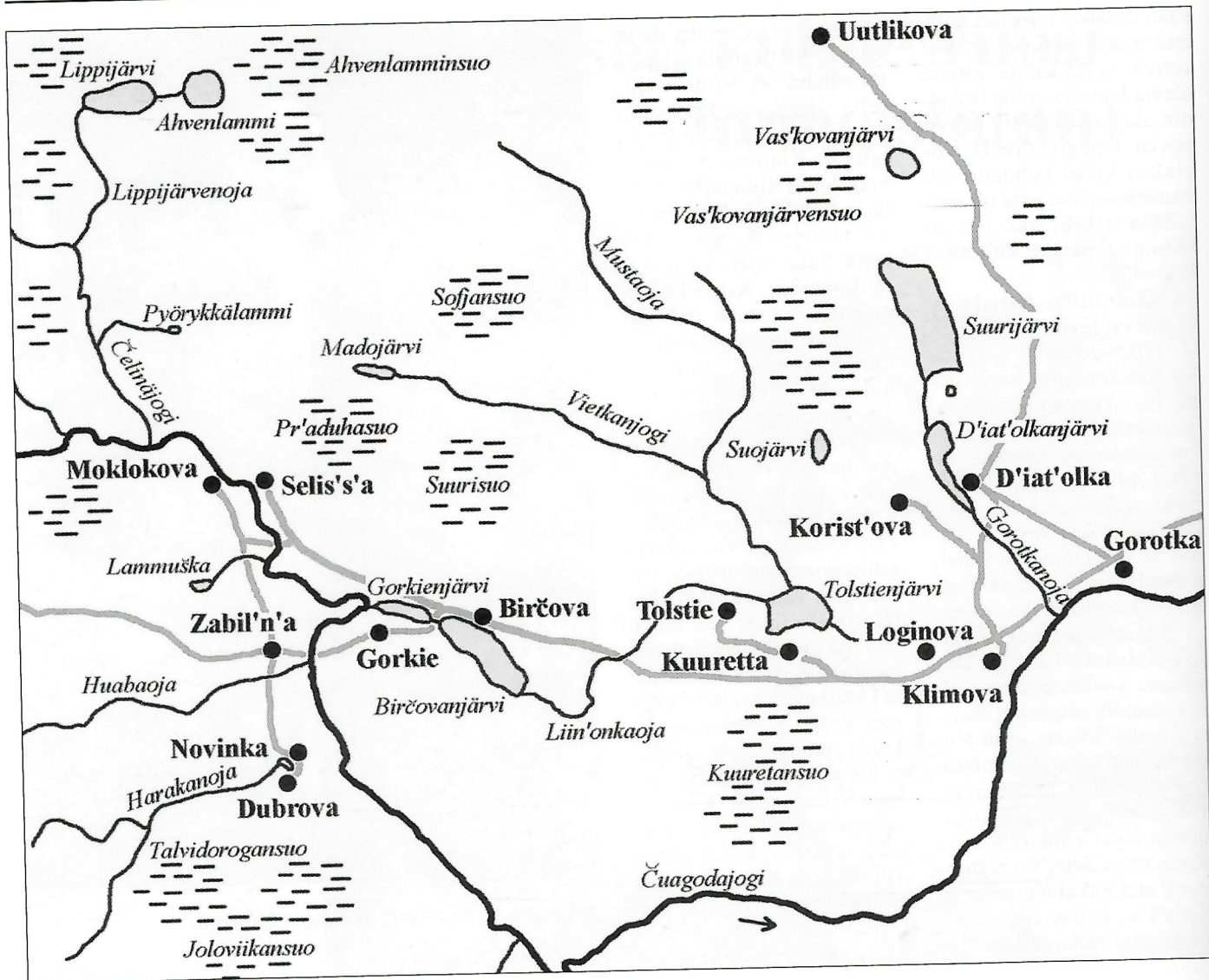
estö kertoo myös Vologdan alueen Hvoinan piirin neljästä karjalaiskylästä, jotka sijaitsivat karjalaisten nykyisestä asuinalueen etelä-

puolella. Ennen II maailmansotaa oli myös juhlien viettoon liittyvää kanssakäymistä mainitun alueen väestön ja Tihvinän karjalaisten välillä. Nämä seikat todistavat, että karjalaisten asuinalue on ollut joskus nykyistä laajempi. On todettava myös, että Veijo Saloheimon summittaisten laskelmien mukaan Äänisen viidenneksen Tihvinän läänitykseen muutti Käkisalmen läänistä 542 karjalaista.

Tihvinän karjalaisilta tallennetut perimätiedot vahvistavat ja täydentävät Käkisalmen läänin karjalaisten muuttoa koskevaa historiallista informaatiota. Ne valaisevat tämän etnisen ryhmän joitakin vaiheita. Tarinat kertovat siitä, missä tämä ryhmä asui aikaisemmin, miksi ja milloin se joutui jättämään oman seutunsa. Perimätieto säilyttää myös muiston tämän alueen ensimmäisistä asukkaista ja kylistä.

Pyhä lehto Birtšövan kylässä.

Niinpä kolmessa Tihvinän karjalaisten muutttoa kuvaavassa perimätiedossa, jotka on tallennettu Novinkan, Zabil'n'an ja Tolstien kylästä, entisenä asuinalueena mainitaan Karjala. Perimätiedon mukaan Dubrovan kylän asukkaat tulivat Lotinapellon seudulta. Toisessa perimätiedossa kerrotaan karjalaisten siirtymisestä Sungun kirkkomaalta (vrt. edellä mainittu historiallinen tosiasia). Tverin karjalaisten muutosta Tihvinän maille kertoo myös Selis's'an kylästä tallennettu tarina. Erään tarinan mukaan mainittua kylää alettiin rakentaa sen jälkeen, kun liettualaiset polttivat Jakor'ovan kylän, jonka paikalla oli ollut muinaiskylä (ven.); siitä johtuukin nykykylän nimi. Voidaan olettaa, että kyse on nykyisen Selis's'an kylän historian eri vaiheita.

Todettakoon myös, että Tverin karjalaisten muutttoa kuvaavia perimätietoja on tallennettu myös muutamasta Karjalan tasavallan varsinaiskarjalaisesta kylästä. Vladimir Rjagojev on tallentanut myös tarinan, jota paikallinen väestö nimittää "tsuudilaiseksi". Sen mukaan karjalaiset "siirtyivät" näille alueille sen jälkeen, kun onnistuttiin pysäyttämään liettualaiset Sominan kylän luona ja heidät ajettiin pakoon.

Tarinoissa kerrotaan myös, milloin ja miksi karjalaisväestö muutti näille seuduille. Monet tarinat sivuavat Pietari Suuren toimintaa ja liettualaisten sota-toimia Venäjää vastaan. Pietari Suuren sotatoimien takia koventunut verotus pakotti karjalaiset siirtymään tänne, siis "syrjäseudulle" (Dubrovan kylän tienoolle)

nykyisen Lotinapellon seutuvilta. Tolstien kylästä tallennetussa perimätiedossa puhutaan ajasta ennen muutttoa.

Tarinan mukaan karjalaiset olivat jonkun alamaisia ja elivät "mukiinmenevästi", mutta kun verotaakka oli tullut raskaammaksi he siirtyivät nykyiselle asuinalueelle; tämä tapahtui Pietari Suuren aikana. Selis's'an kylästä tallennetusta tarinasta sanotaan myös, että aikaisemmin karjalaisia oli paljon ja he elivät kaikki yhdessä samassa "Karjalassa". Mutta sitten tsaarinvalta erotti karjalaiset ja hajotti kenet minnekin. Erään Selis's'an kylässä kerrottavan tarinan mukaan karjalaiset oli hävitty korttipelissä, toisessa versiossa heidät hävisi Pietari Suuri, toisessa tilanomistaja. Samankaltaisen tarina löytyy myös Tve-

rin alueen Djoržan karjalaisilta.

Suikallisten asukkaiden havainnot todistavat, että karjalaiset ovat siirtyneet Tihvinän alueelle eri paikkakunnilta. He huomasivat, että eri kylien asukkaiden kielessä on joitakin foneettisia ja sanastollisia eroja. Toisen ryhmän muodostavat kylät Selis's'a, Moklakova ja Gorkie, ja muut kylät toisen. Vladimir Rjagojevin mukaan – hän on tutkinut Tihvinän karjalaisten murretta 1960-luvulla – tämän karjalaisryhmän murre on suurella määrällä yhtäläinen, eroja on vain väljien ja suppeiden sibilanttien käytössä (Moklakova ja Selis's'a – muut karjalaiset kylät). Tutkijan mukaan tämä saattaa viitata siihen, että alunperin karjalaiset asuivat eri paikkakunnilla.

Siitä, että karjalaisia siir-

rettiin todennäköisesti tyhjilleen jääneisiin ”venäläisiin” kyliin kielii se tosiasia, että kaikilla nykyisillä karjalaiskylillä on ”venäläiset” nimet. Selis’s’an ja Uutlikovan kylien asukkaat huomauttavat myös, että heidän kylänsä sijainti on huono: niitä ympäröivät suot. Tämäkin saattanee todistaa, etteivät karjalaiset itse olleet valinneet asuinpaikkojaan.

Paikallisen väestön perimätiedot säilyttävät myös muistoa alueen ensimmäisistä kylistä ja asukkaista. Niitä ensimmäisenä karjalaisena asutuksena pidetään Opokkaa (nykyään Opokkametsikkö). Sitä paitsi oli joukko muita karjalaisia kyliä kuten Cudzeniha, Siikelövä, Jakor’ova, Sruupina ja

Buikova, jotka tuhoutuivat liettualaisten hyökkäyksessä. Muisto niistä on säilynyt nykypäiviin tarinoissa ja paikannimissä samannimisten metsikköjen muodossa. Liettualaisten hyökkäysten takia tuhoutuivat myös venäläiset kylät kuten Gorka, Zharova, Lubeniha, Martinova, Podelja, Prisoj ja Volokankylä. Liettualaisten tuloon viittaavat myös Korist’ovan kylän asukkaiden kertomukset, mutta tarina ei kerro mitään näiden vierailujen seurauksista.

Novinkan kylän perustajina pidetään erään perimätiedon mukaan Bir’kaa ja Räbinkää, toisen mukaan Mikolkaa ja Ivankoa, jotka Pietari Suuri on häätänyt Karjalasta. Voidaan olettaa, että toisessa perimätiedossa

käytetään siirtolaisten sukunimiä, toisessa etunimiä. Tätä todistavat nykyisen karjalaiskylän asukkaiden viralliset sukunimet: Rjabinitsev (karj. Räbinä-Iva), Birinov (kar. Bir’an Gaaro) ja ehkä Nikulenkov (johtuu nimestä Mikolka). Edelleen perimätiedossa sanotaan, että nimenomaan he olivat ensimmäisiä Tihvinän karjalaisia, ja muut suvut tulivat seudulle myöhemmin.

Korist’ovan kylän oli alunperin asuttanut Jelkunovien suku. Nykyään tätä sukunimeä kylässä ei tapaa, mutta perimätiedon mukaan hajottuaan se antoi alkunsa kylän kolmelle suvulle kuudesta, joiden edustajat tunnetaan nykyään virallisilla sukunimillä Andrejev, Ivanov ja Nikolajev.

Paikallisen väestön kerrotan mukaan Selis’s’assa oli alunperin yhdeksän taloa, joissa asui neljän suvun edustajat: Jegorenkovit, Motorinit (Motorat), Redkinit (Röt’kät) ja Toptyginit (Sagajat).

Kaikki edellä esitetty kertoo vaikeista ajoista ja tapahtumista, joiden silminnäköiksi nykyisten Tihvinän karjalaisten ei niinkään kaukaiset esi-isät joutuivat. Kaikista menneisyyden ja nykypäivän vaikeuksista ja koettelemuksista huolimatta Tihvinän karjalaiset säilyttävät kaukana synnyinmaastaan omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteitään jälkipolvia,

DENIS KUZMIN
Petroskoi

Professori Pekka Zaikov vihittiin Oulun yliopiston kunniatohtoriksi

Oulun yliopisto järjesti seitsemännen tohtoripromootion 19.–21.5.2006. Juhlissa promovoitiin 21 eritiedekuntien nimeämää kunniatohtoria sekä 251 väitellyttä nuorta tohtoria. Kunniatohtorien joukossa oli Petroskoin yliopiston karjalan kielen professori **Pekka Zaikov**.

Tohtoripromootio on yliopiston suurin säännöllinen akateeminen juhla, joka toistuu neljän vuoden välein. Promootioperinne eurooppalaisissa yliopistoissa juontaa juurensa 1200-luvulta. Suomen ensimmäinen promootio pidettiin v. 1643 Turun Akatemiassa.

Promootioon omassa yliopistossaan voivat osallistua kaikki tohtoriksi valmistuneet, joita ei aiemmin ole vihitty tohtoreiksi.

Kunniatohtoriksi vihkiminen on korkein huomionosoitus, jonka yliopisto voi henkilölle osoittaa. Kunniatohtoriksi nimettävällä henkilöllä on merkittäviä tie-

teellisiä tai yliopiston kannalta merkittäviä yhteiskunnallisia ansioita.

Petroskoin yliopiston karjalan kielen professori Pekka Zaikov on hyvin tun-

nettu ja arvostettu henkilö suomalais-ugrilaisten kielten ja kulttuurin alalla.

Karjalaispojan suuri päivä – Pekka Zaikov miekan ja tohtorinhatun kera.